

sînt total necunoscute cititorilor nespecialiști din străinătate. Catalogul de ceramică neolitică a Muzeului Arheologic va fixa în memoria vizitatorilor străini existența pe pămîntul României a unei civilizații demne de toată admirația și va constitui, fără îndoială, un excelent mijloc de popularizare a muzeului. Credem că și volumele viitoare vor fi dublate de exemplare editate în limbi de largă circulație.

Atragem totuși atenția colectivului de redacție asupra unor mici defecțiuni de corectură a textului românesc și a unor clișee mai puțin reușite. Acest semnal critic credem că va fi mobilizator și că următoarele fascicule vor fi mai presus de orice critică. Remarcăm acest volum ca o reușită editorială care-l onorează pe autor cu atât mai mult cu cît se abordează și dificilul gen al literaturii de popularizare cît și rigurozitatea literaturii științifice.

DAN MONAH

CONSTANTIN C. GIURESCU, Contribuțiuni la studiul originilor și dezvoltării burgheziei române pînă în 1848, Ed. Științifică, București, 1972, 294 p.

Contribuțiuni la studiul originilor și dezvoltării burgheziei române pînă în 1848, își propune așa cum sîntem avizați din prefața acestei lucrări, să „lămurească problema originilor burgheziei române pînă la 1848”, urmărind și aprofundînd „aspecte mai puțin cercetate ca, de pildă, compoziția etnică a acestei burghezii sau elementele ei componente sub raportul îndeletnicirilor, mai ales în răstimpul 1800-1848, precum și asupra unor aspecte care n-au intrat pînă acum în cercul de lumină al istoriografiei române”. Așa cum ne arată și titlul, nu e vorba de o lucrare exhaustivă, dar cele 16 capitole ale acestei cărți, „întemeiată în bună parte pe material documentar inedit de la Academia R.S.R. și Arhivele Statului”, tratează aspecte esențiale de ordin economic, social și politic, optînd mai ales pentru prezentarea și discutarea materialului documentar găsit.

Lucrarea începe cu un capitol introductiv „*Părerii despre originile burgheziei române*”. O lucrare pe această temă lipsește pînă acum din istoriografia română. Părerile istoricilor care s-au pronunțat pînă acum asupra originilor burgheziei române sînt împărțite. În cadrul unei dezbateri științifice privitoare la începuturile epocii moderne în istoria României, desfășurată la Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” din Iași, s-a evidențiat faptul că studiul originilor burgheziei române trebuie să pornească de la premiza că „unele elemente s-au chiar fenomene ce poartă amprenta relațiilor de producție burgheze, preced cu secole instaurarea relațiilor capitaliste”. Tot mai mulți istorici sînt astăzi de acord că a doua jumătate a secolului al XVIII-lea reprezintă începutul epocii moderne „deși nu toate transformările care s-au petrecut în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea sînt de natură burgheză, dar ele se înscriu incontestabil într-un proces de devenire burghez care se desăvîrșește și se încheie în orînduirea burgheză”.

Pornind de la constatarea că mai ales din rîndul populației caracteristice țărilor sau orașelor își are originea și se dezvoltă burghezia românească, ca de altfel cea din întreaga Europă, lucrarea academicianului Constantin C. Giurescu abordează în cîteva capitole probleme ca: *Începuturile orașelor din țările române, Compoziția etnică a oră-*

șenimii în ȧrile române în secolele XIV-XVI, Orășenimea în secolele XVII și XVIII, Mișcări ale orășenilor în secolul al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea, Orașe noi în răstimpul 1821-1848. Dezvoltarea orașelor în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea este o consecință a transformărilor economice și sociale din această perioadă. Elementele înnoitoare din economia Moldovei și ȧrii Românești au făcut posibilă în această perioadă apariția întreprinderilor de tipul cooperăției capitaliste simple și a manufacturilor. Înflorirea economică a orașelor este ilustrată și de faptul că numărul lor crește în secolul al XVIII-lea cu 25%. Tot ca o consecință a acestei dezvoltări economice și a întăririi elementelor burgheze din orașe și sate este și lupta dusă în această perioadă pentru eliberarea de sub dependență feudală a unor așezări urbane din cele două țări românești.

Pentru burghezia ridicată din lumea satelor un capitol special se ocupă de importanța și structura burgheziei rurale, care „pentru a-și spori averea utilizează munca unora dintre consătenii lor; pentru a-și spori influența, caută să participe la viața publică, politică, întocmai ca și burghezia orașelor și în acest scop luptă pentru schimbarea sistemului feudal, care rezervă activitatea politică unei infime minorități de boieri și mari moșieri”. Creșterea acestei burghezii rurale este ilustrată și de înmulțirea, în această perioadă a unor țiguri temporare, bilciuri, sau iarmaroace în Moldova și ȧra Românească, de care autorul se ocupă într-un capitol special. Lucrarea folosește o documentație bogată ce privește mai ales cele două țări românești menționate, problema burgheziei românești din Transilvania nu este atinsă „decît în treacăt”.

Intr-un alt capitol sînt prezentate, folosind documente și interpretînd conținutul lor, *Noi elemente componente ale burgheziei*: arendașii, posesori de capital și bancheri, profesiuni libere, care completează tabloul burgheziei urbane și rurale de la începutul secolului XIX.

Rîndurile burgheziei românești sînt sporite, mai ales după Tratatul de la Kuciuk-Kainargi și printr-o creștere a numărului sudiților în Principatele române. Considerente economice mai ales, determină obținerea calității de sudit și de către foarte mulți autohtoni. Documentele folosite în capitolul *Despre sudiți* atestă faptul că majoritatea sudiților fac parte din rîndurile burgheziei urbane și rurale.

Dacă la sfîrșitul secolului al XVIII-lea moldovenii refuzau să navigabilizeze rîurile pentru a nu înlesni turcilor să-și procure produsele cele mai importante ale țării, în primele decenii ale secolului următor, mai ales după Tratatul de la Adrianopol situația se schimbă radical. Dezvoltarea pe care o cunoaște comerțul extern al celor două țări românești este documentată pentru această din urmă perioadă. Capitolul *Navigația cu pînze și cu vapor*, pune în evidență impulsul deosebit pe care-l cunoaște comerțul fluvial și maritim în această perioadă.

Printre subiectele inedite ale acestei cărți merită semnalat capitolul *Polițe sau trate și bilete de ordin*. Este consemnată prima lor menționare documentară în anul 1757 și apoi largă circulație a polițelor în toată perioada următoare pînă la 1848. Bogată sub raport informativ, documentația inedită a acestei probleme care n-a făcut pînă acum obiectul unui capitol din nici o sinteză a istoriei noastre, subliniază „un aspect din cele mai interesante ale pătrunderii capitalismului în Principate”.

Catagrafiile de meseriași și negustori din prima jumătate a secolului al XIX-lea, asupra cărora profesorul Constantin C. Giurescu ne avizează prudență din cauza „criteriilor diferite de clasificare” folosite de cei care le întocmesc, exemplificate

prin decalajul numeric excesiv uneori pentru catagrafiile întocmite pentru doi ani consecutivi, sînt analizate și prezentarea lor este un instrument de lucru important pentru urmărirea creșterii numerice a meseriașilor și negustorilor precum și a diviziunii ramurilor din care aceștia fac parte.

În contextul istoric al formării și dezvoltării burgheziei românești este explicată și mișcarea revoluționară din anul 1821, interpretată ca „prima revoluție burghezodemocrată din Țara Românească”, care a izbucnit în dreapta Oltului „unde există o pătură mai numeroasă de mazăli și breslași, de negustori și meșteșugari români, de locuitori cu un nivel economic și cultural mai ridicat”.

Lucrarea se încheie cu un capitol intitulat *Memorii de reformă. Încercările revoluționare între 1839—1840*. Sînt relevate încercările unor elemente înaintate ieșite din rîndurile burgheziei, în continuă creștere, de a pune în practică unele proiecte de reformă menite să vină în sprijinul intereselor ei politice și economice. Condițiile interne și externe, prefacerile economice și sociale manifestate în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea permit constituirea și dezvoltarea burgheziei în țările române.

Bogată sub raport documentar, folosind materiale inedite și tratînd subiecte mai puțin cunoscute și cercetate, lucrarea academicianului Constantin C. Giurescu se prezintă ca o contribuție valoroasă la problema originilor și dezvoltării burgheziei române.

GEORGETA POPOVICI

HERBERT READ, A Concise History of Modern Painting revised edition, 512 plates, 101 in colour, London 1969 (The World of Art-History of Art ; Thames and Hudson)

Personalitate marcantă a culturii engleze contemporane, Herbert Read (1893—1968) a facilitat atît prin opera sa de critic și istoric de artă cît și prin activitatea sa organizatorică (președinte la British Society for Education in Art, membru activ în British Council The Art Council) victoria artei moderne în Anglia.

Cunoscut la noi și prin intermediul traducerii unor lucrări ca „The Meaning of Art”, 1931 (Semnificația artei), „The Origins of Form in Art”, 1965 (Originile formei în artă), Herbert Read se dovedește a fi preocupat de problematica artei contemporane căreia i se consacră în cele din urmă.

Din mulțimea lucrărilor menite să elucideze diverse aspecte ale artei moderne, lucrarea „A Concise History of Modern Painting” (Scurtă istorie a picturii moderne) nu este cea mai revelatoare, dar autorul nu urmărește, după cum el însuși mărturisește „o simplă enumerare de nume și date, ci prezentarea tuturor mișcărilor care împreună constituie un proces extrem de complicat, care a avut loc în arta picturii în timpul jumătății de secol trecute” (1900—1950). Ideea dominantă fiind urmărirea direcțiilor, sensurilor esențiale ale picturii moderne va permite autorului să excludă din istoria sa o serie de nume sau grupări artistice. Naivitatea stilului nefiind o trăsătură caracteristică a stilului modern face posibilă omiterea lui H. Rousseau sau altor pictori ai timpului nostru ca: Morris Hirschfeld, John Kane, Louis Vivin André Bauchant etc.